

la manca de capitalitat de la Germània d'aleshores. Tanmateix ocupava el lloc d'una metròpoli, font de cultura i de sensibilitat col·lectiva. Mai no s'ha fet un elogi més gran d'un llibre.

CAIRE MODERAT DE LA REFORMA.

La revolta comença per petits quefers. No es mostra d'antuvi com una veritable heretgia, que vol dir opinió, segons Bousset. No era una opinió, era una posició, un motí del contribuent contra el cobrador. Després, en discutir la raó del tribut, és quan escantonaren el dogma. Però lleugerament, sense enfondir molt la revisió. Si no hi hagués hagut tants interessos polítics i econòmics entremig, l'avinença amb Roma no hauria estat pas difícil.

Es proposaven el retorn al catolicisme medieval i con més endarrerit millor. Chesterton acusa la Reforma d'antiracionalisme, d'ésser una revolta del puritanisme pessimista de Sant Agustí contra el liberalisme aristotèlic de Sant Tomàs i l'escolàstica. Efectivament, Luter maltracta amb llenguatge pamfletari la raó i el culte a la raó i a Aristòtelis li diu Satanàs en persona. Per ell no existeix més que la fe, la fe sense arrel ni branca en el món; tapada d'ulls i sense sentits que li donin arguments ni experiència; mancada d'activitat moral perquè les obres no la justifiquen. Una fe íntima, el més íntima possible, sense resonància exterior. Per això és potser excessiu l'entusiasme per l'enciclopedisme del segle divuit i el liberalisme del dinou palesa per a la Reforma en considerar els seus capítostos conreadors del pensament modern. Ben lluny del seu pensament era obrir una nova etapa a la humanitat. Al revés, volien retornar-la als temps vells, a la més pura Edat Mitjana amb els seus esporugiments i les seves crueltats. Calví procura amb tot l'entusiasme reviscolar-la i amb traça pedagògica aprofita totes les avinenteses, com la pesta del 1542, per a retornar als terrors medievals.

CAIRE REVOLUCIONARI DE LA REFORMA

L'esperit nou es formà a despit seu i ells pro-raren amb tota l'energia privar-ne l'eclosió. Són els seus enemics que creen el pensament actual, i alguns, com Erasme, no s'aparten de l'Església romana, i altres, com Servet, són els protestants qui els cremen precisament. La seva obra, la més

evident, per no dir l'única, és la d'haver destruït la força d'autoritat del poder internacional de la Roma papal. Un cop ensorrat el valor mític de Roma cada pensador amb neguit o ambició s'offerí a trobar a Déu. I es reproduí el fenomen de la torre de Babel. En elevar-se pel propi esforç fins al cel en cerca de Déu no s'entengueren els homes perquè cadascú parlava un llenguatge distint, i es combateren perquè el món era massa petit i la població massa densa per a dispersar-se com en els temps bíblics.

El Déu es posà a l'abast de tothom. Els reformadors i humanistes havien desfet, liquidat, els orgullosos doctors que el guardaven i tancaven amb pany i clau com un tresor particular. La interpretació de la Bíblia fou funció de l'home senzill; es creà un tipus popular (*Karthaus, Joan el de l'aixada*). Karlstad sosté que els pagesos avantatgen els doctors i al mateix Luter en la interpretació de l'Evangeli. I aquest pagès i aquell obrer definidors religiosos, però que sofrien misèries i dolors sota el jou dels senyors, en veure'n caure un, i dels més poderosos, o el més poderós, va creure arribada l'hora de la seva vindicació. S'apropà tant al Déu el féu tan seu, que compartí amb ell les penes i li encarregà l'anullació i redempció de les injustícies terrenals, i els pagesos primer i els obrers ciutadans després es revoltaren seguint a Tomàs Munzer els uns i a Rottmann i Hoffmann i Joan de Leiden els altres.

No era predisament una revolució social ni menys l'alliberació popular el que s'havien proposat els caps reformistes ni els senyors que acceptaren la seva doctrina: "L'ase ha nascut per a rebre cops i el poble per a ésser governat per la força", diu Luter, i Melancton afegeix, que "el dret de l'amo a castigar i el deure del criat a la submissió són ilimitats"; a Dinamarca, diu Pollard, "la proclamació de l'Evangeli i la implantació forçosa de la servitud seguiren marxa paral·lela". El que volien els senyors era apoderar-se dels béns de la clerecia. L'Església posseïa aleshores una tercera part de les terres i béns de les nacions catòliques, i aquests béns eren els que cobejaven. Així es comprèn que l'Elector de Brandenburg, Gran Mestre de l'Ordre Teutònic, en declarar-se reformista s'adjudicà els béns d'aquesta i fundà el regne de Prússia sota el mandat dels Hohenzollern. No podien permetre aquells senyors altre expropiador que ells; en